

ЦИФРОВІЗАЦІЯ ОБЛІКУ В СИСТЕМІ ДРАЙВЕРІВ ТА ДЕТЕРМІНАНТІВ РОЗВИТКУ БІЗНЕС-ПРОЦЕСІВ В УПРАВЛІННІ ТА ІНВЕСТИВАННІ

DIGITALIZATION OF ACCOUNTING IN THE SYSTEM OF DRIVERS AND DETERMINANTS OF BUSINESS PROCESSES DEVELOPMENT IN MANAGEMENT AND INVESTMENT

У статті досліджено особливості цифровізації облікових процесів як системоутворюючий чинник трансформації бізнес-процесів в управлінні та інвестуванні. Обґрунтовано, що інтенсифікація цифрових драйверів у сфері обліку детермінує мультивекторну еволюцію управлінських механізмів, спрямованих на посилення інтеграційної здатності інформаційно-аналітичних систем підприємств. Встановлено, що цифрова модифікація обліку через віртуалізовані платформи та автоматизовані реєстрові системи сприяє переформатуванню контурів управлінського обґрунтування інвестиційних рішень. Проаналізовано концептуально-методологічні підходи до цифрової трансформації облікових принципів, у контексті їх функціонального взаємозв'язку з параметрами інституціонального розвитку бізнес-процесів. Доведено, що синергія між цифровими детермінантами обліку, інвестиційною аналітикою та стратегічним плануванням генерує нову архітектуру інформаційного супроводу управлінських рішень. Визначено структурні вектори впливу цифрового обліку на підвищення адаптивності інвестиційних стратегій, з урахуванням індексації ризиків та багатокритеріального аналізу капіталовкладень.

Ключові слова: цифровізація обліку, бізнес-процеси, облік бізнес-процесів, управлінське рішення, інвестиційна аналітика, стратегічне планування, інформаційна система, аналітична платформа.

The purpose of the article is to theoretically and methodologically substantiate the role of accounting digitalization as a key driver of business process transformation in the management and investment system, as well as to identify its impact on the formation of an adaptive information and analytical architecture of the enterprise. The methodological basis of the study is a systematic approach to the analysis of transformational processes in the accounting sector under the influence of digital technologies, involving the methods of structural-functional analysis, abstraction, formalization and deductive modeling. Comparative analysis tools were used to assess the relationships between digital accounting drivers and institutional determinants of business process development. Elements of cognitive modeling and expert assessment methods were used to identify the impact of digital transformation on investment efficiency. The analytical part is based on the concepts of digital integration, financial informatics and strategic engineering of management decisions. The article examines the features of digitalization of accounting processes as a system-forming factor in the transformation of business processes in management and investment. It is substantiated that the intensification of digital drivers in the field of accounting determines the multi-vector evolution of management mechanisms aimed at strengthening the integration capacity of information and analytical systems of enterprises. It is established that the digital modification of accounting through virtualized platforms and automated registry systems contributes to the reformatting of the contours of the management justification of investment decisions. Conceptual and methodological approaches to the digital transformation of accounting principles are analyzed in the context of their functional relationship with the parameters of the institutional development of business processes. It is proven that the synergy between digital determinants of accounting, investment analytics and strategic planning generates a new architecture of information support for management decisions. Structural vectors of the impact of digital accounting on increasing the adaptability of investment strategies have been determined, taking into account risk indexation and multi-criteria analysis of investments.

Key words: digitalization of accounting, business processes, accounting of business processes, management decision, investment analytics, strategic planning, information system, analytical platform.

УДК 657.1:004.72

DOI: <https://doi.org/10.32782/dees.17-16>

Шматковська Т.О.¹

к.е.н., доцент,
Волинський національний університет
імені Лесі Українки

Мостовенко Н.А.²

к.е.н., доцент,
Луцький національний технічний
університет

Shmatkovska Tetiana

Lesya Ukrainka Volyn National University

Mostovenko Nataliia

Lutsk National Technical University

Постановка проблеми. У контексті ескаляції цифрових трансформацій та зростання ролі інформаційних ресурсів у структурі управлінських рішень актуалізується необхідність концептуального переосмислення функціональної парадигми бухгалтерського обліку як ключового модуля в інтелектуалізованих бізнес-системах. Цифровізація облікових процесів більше не розглядається як периферійний технологічний тренд, а набуває статусу системної детермінанти,

яка рефлексує на архітектуру бізнес-процесів, модифікує алгоритми стратегічного планування й реінжиніринг інвестиційних механізмів. Водночас, відсутність інтегральної науково-методичної моделі, яка б синхронізувала цифрові драйвери обліку з еволюцією управлінських інструментів, призводить до формування інформаційно-дискретного середовища, що ускладнює генерацію релевантних управлінських сигналів у реальному часі.

¹ ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2771-9982>

² ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2050-1529>

Незбалансованість між темпами впровадження цифрових технологій та рівнем адаптації облікових систем до нової технологічної парадигми обумовлює низьку конвергентність між даними, генерованими в межах облікових реєстрів, та вимогами до аналітичної підтримки інвестиційного процесу [4]. Відсутність когнітивної сумісності між обліковими структурами та аналітичними механізмами управління знижує прогностичний потенціал інформаційних потоків, поглиблює часовий лаг у прийнятті стратегічно значущих рішень та спричиняє девальвацію фінансово-інформаційної функції обліку як інституціонального ядра бізнес-системи.

Зазначена проблематика визначає актуальність дослідження питань формування інваріантної моделі цифрового обліку, здатної акумулювати стратегічну інформацію для прийняття рішень в умовах високої інтенсивності інституційної, ринкової та фінансової турбулентності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У сучасній науковій дискусії з проблематики цифровізації облікових процесів і трансформації управлінських рішень чільне місце займають праці М. І. Дзямулича [1; 2; 9], в яких розглядається еволюція інституційного середовища обліку й інвестування в умовах нестабільності фінансових ринків, а також детермінанти цифрової трансформації економіки. Автором обґрунтовано значення суспільних ефектів цифровізації як мультиплікатора системної модернізації обліково-фінансової інфраструктури бізнес-середовища. Крім того, важливо відзначити проведений у дослідженнях аналіз рівня цифровізації регіонального бізнес-середовища та визначені методологічні орієнтири його аналітичної оцінки.

Варто також звернути увагу на праці М. Патути [4; 5], зосереджені на специфіці функціонування бухгалтерського обліку в умовах трансформаційної кризи, зокрема під час воєнного стану, а також на проблематиці цифрового реєстрування торговельних операцій із використанням РРО та ПРРО. Дані дослідження акцентують увагу на важливості діджиталізації фіскальних процедур як елементу адаптації облікової системи до змін макроекономічного й нормативного середовища.

Окрему варто відзначити праці Ю. О. Чалюк [6; 7; 8], яка досліджує імплементацію європейських соціальних стандартів у національну економічну політику та їхнє значення для інституційної адаптації управлінських моделей. Авторка зазначає, що соціальні послуги розглядаються в контексті соціалізації глобальної економіки, що дозволяє здійснити опосередкований аналіз впливу цифрової трансформації на соціально-орієнтовані функції обліку.

Вагомим внеском у формування багатовимірної наукової парадигми стали роботи Н. М. Довганик

[10] щодо функціональної взаємодії неурядових організацій і соціальної відповідальності як складових механізмів інституціонального середовища цифрової економіки. У подібному контексті розглядаються й дослідження А. Г. Розказова [11], у яких цифровізація й облікова відповідність аналізуються крізь призму глобальних соціоекономічних наслідків воєнних конфліктів, що трансформують управлінські та фінансові рішення.

Окрему увагу заслуговує праця В. М. Якубів [12], у якій цифровізація платіжних систем розглядається як структурна основа реформування фінансової інфраструктури України, а також дослідження О. Яцух [13], у якій акцент зроблено на управлінні банківськими інноваціями в умовах діджиталізації.

Загалом наявні наукові напрацювання свідчать про наявність міждисциплінарної платформи, на якій цифровізація обліку розглядається як детермінанта стратегічної перебудови управлінських рішень. При цьому існує об'єктивна потреба подальших досліджень у сфері формалізації її теоретико-методологічного апарату з урахуванням інституційної динаміки бізнес-процесів.

Постановка завдання. Метою статті є теоретико-методологічне обґрунтування ролі цифровізації обліку як ключового драйверу трансформації бізнес-процесів у системі управління та інвестування, а також виявлення її впливу на формування адаптивної інформаційно-аналітичної архітектури підприємства.

Виклад основного матеріалу дослідження. Цифровізація облікових процесів виступає системоутворюючим чинником трансформації бізнес-процесів, оскільки детермінує кардинальну реорганізацію архітектури управлінської та інвестиційної аналітики шляхом інтеграції інтелектуалізованих облікових модулів у стратегічне інформаційне ядро підприємства. Тому цифрова трансгресія облікових інструментів ініціює реінжиніринг процедурного забезпечення управлінських рішень, формуючи високоволатильні інформаційні контури із підвищеною когнітивною адаптивністю до зовнішніх шоків [2]. Мається на увазі, що реалізація цифрових конструктів в обліковому середовищі зумовлює перехід до багаторівневих децентралізованих моделей даних із синхронною валідацією інформаційних потоків, що посилює ефект аналітичного резонансу в системі управління та інвестування. В даному контексті облік набуває атрибутів стратегічної інформаційно-аналітичної платформи, орієнтованої на генерацію релевантного вхідного масиву для прийняття мультикритеріальних інвестиційних рішень.

В той же час варто зазначити, що інтенсифікація цифрових драйверів у сфері обліку зумовлює мультивекторну еволюцію управлінських механізмів за рахунок трансформації облікової системи

з функціонально-реєстраційного інструменту у високодинамічне когнітивно-аналітичне середовище, інтегроване в стратегічну модель корпоративного управління. При цьому умови зростання технократичного навантаження на інформаційні потоки потребують інституційної реорганізації облікових функцій у напрямі формування синергетичної інформаційної архітектури, орієнтованої на прогнозно-орієнтовану підтримку управлінських рішень [12]. Відповідно, цифрові імпульси сприяють формуванню мережевої інтероперабельності між обліковими модулями та стратегічними блоками управління, активізуючи алгоритмізацію процесів трансформації облікових даних у релевантні індикатори оцінки інвестиційних та операційних стратегій. Як наслідок – підвищується інтеграційна здатність інформаційно-аналітичних систем підприємства до крос-функціонального узгодження рішень та нарощення аналітичної продуктивності у системі стратегічного позиціонування.

Таким чином, можна стверджувати, що цифрова модифікація обліку на основі віртуалізованих платформ та автоматизованих реєстрових систем ініціює глибинну трансформацію семантичної структури інформаційних потоків, які забезпечують аналітичну підтримку інвестиційного процесу. Завдяки децентралізованому зберіганню та синхронізований верифікації даних [3], такі технології формують середовище високої достовірності, прозорості та часової детермінації фінансово-облікових індикаторів, що, у свою чергу, мінімізує ентропію інвестиційного прогнозування.

Разом з тим, реалізація цифрових реєстрових механізмів забезпечує імплементацію стандартизованих протоколів облікової інформації в архітектоніку управлінських рішень, активізуючи процеси трансформації облікових категорій у мультимірні інвестиційно-релевантні метрики.

Такі механізми формують єдине транзакційне середовище, яке функціонує на засадах цілісності та прозорості облікових реєстрів, які безпосередньо інтегруються в цифрові ядра управлінських платформ. Внаслідок цього відбувається деконструкція традиційної лінійності облікових процедур та формування нових аналітично-орієнтованих модулів, здатних до автономної генерації релевантної інформації, яка використовується для конструювання адаптивних управлінських стратегій у мультивекторному ринковому середовищі. Усе це зумовлює зміщення аналітичного акценту з постфактум-реєстрації на проактивне моделювання потенційних ефектів капіталовкладень. Такий підхід виводить управлінське обґрунтування інвестиційних рішень на якісно новий рівень когнітивної складності та динамічної адаптивності до динамічної екосистеми фінансового середовища [9].

Отже, приходимо до висновку, що цифрова трансформація облікових принципів в умовах формування нової управлінської парадигми передбачає інтеграцію концептуальних підходів, орієнтованих на синтез інформаційної прозорості, адаптивності та аналітичної ефективності. Тому застосування цих підходів у сфері прийняття управлінських рішень забезпечує реінжиніринг бізнес-процесів та їх стратегічну релевантність [5]. Відповідно, можна визначити взаємозв'язок між методологічними концептами цифровізації обліку та їхнім практичним застосуванням в управлінській аналітиці (табл. 1).

Таким чином бачимо, що методологічна синергія між цифровими детермінантами обліку, інвестиційною аналітикою та стратегічним плануванням обумовлює формування нової архітектоники інформаційного супроводу управлінських рішень шляхом інтеграції алгоритмізованих облікових процесів та аналітичних моделей оцінки

Таблиця 1

Теоретико-методологічні засади цифрового фінансового моделювання

Концептуально-методологічний підхід	Функціональний взаємозв'язок з параметрами інституціонального розвитку бізнес-процесів	Сфера застосування в системі прийняття управлінських рішень
Когнітивно-інформаційний	Формує інтелектуальну місткість облікової системи через інтеграцію знань баз та аналітичної логіки в алгоритмах обробки даних	Прогнозування сценаріїв інвестиційного розвитку та валідація стратегічних альтернатив
Системно-синергетичний	Забезпечує координацію взаємодії облікових і управлінських модулів у динамічному середовищі з високим рівнем турбулентності	Узгодження рішень у сфері ресурсної алокації та інституційного балансування
Інформаційно-архітектурний	Структурує цифрові облікові платформи в рамках корпоративної ІТ-екосистеми з урахуванням вимог масштабованості та гнучкості	Оптимізація структури управлінських звітів і динамічна конфігурація KPI
Функціонально-адаптивний	Інституціоналізує варіативність облікових процедур у відповідь на зміну регуляторних і ринкових умов	Формування гнучких моделей прийняття рішень з використанням адаптивних аналітичних конструкцій

Джерело: власні узагальнення на основі [3; 4; 12]

капіталовкладень. Така інтеграція забезпечує високий ступінь інтероперабельності між обліковими реєстрами, прогнозними метамоделями та сценарними конструкціями, що детермінують якісну реконфігурацію інформаційних потоків у середовищі прийняття рішень [4]. Внаслідок цього відбувається емерджентна трансформація обліку з монофункціонального засобу реєстрації у багаторівневу інформаційно-аналітичну платформу, яка виступає базисом для прийняття рішень з підвищеним рівнем стратегічної релевантності та аналітичної узгодженості в умовах високої турбулентності бізнес-середовища.

Отже, в контексті високодинамічного фінансово-інвестиційного середовища цифровий облік трансформується з реєстраційного інструменту в інтегрований аналітичний модуль, здатний генерувати релевантні параметри для стратегічного прогнозування та управління капіталовкладеннями (рис. 1).

Як бачимо, дана трансформація відбувається через формування структурних векторів впливу, які забезпечують когерентну взаємодію між обліковими даними, індексацією ризиків та багатокритеріальним аналізом інвестиційних альтернатив. Тому цифрова реорганізація облікових процесів виступає мультифакторним імпульсом для формування адаптивних, гнучких і сценарно-стабільних

інвестиційних стратегій, що функціонують у рамках когнітивної архітектури прийняття управлінських рішень.

Висновки. Таким чином, приходимо до висновку, що наявне теоретико-методологічне підґрунтя цифровізації обліку як інтегративної компоненти стратегічної інфраструктури управління та інвестування свідчить про необхідність інституційного ревізійзму щодо функціональної ролі облікових систем у цифрово-орієнтованій бізнес-екосистемі. Водночас ідентифікована когнітивна трансгресія облікових моделей потребує гармонізації між реєстраційно-аналітичними модулями та предиктивно-прогностичними інструментами управлінської валідації. Тому з метою підвищення ефективності цифрової трансформації облікової системи на нашу думку необхідно імплементувати у процес управління підприємством гібридні когнітивно-адаптивні алгоритми агрегування ризик-детермінованих індикаторів, а також запровадити динамічно-калібровані інформаційно-аналітичні ядра на основі віртуалізованих реєстрів. При цьому рекомендується створювати синхронізовані інтероперабельні протоколи облікового супроводу інвестиційних рішень, що забезпечують трансверсальну релевантність між параметрами капіталовкладень та сценарним моделюванням розвитку суб'єкта господарювання.

Рис. 1. Структурні вектори впливу цифрового обліку на підвищення адаптивності інвестиційних стратегій

Джерело: власна розробка

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Дзямулич М. І. Особливості страхування інвестиційних проєктів в умовах нестабільності фінансових ринків. *Економічний форум*. 2011. № 1. С. 185–189.
2. Дзямулич М. І., Чиж Н. М. Страхування інвестицій та диверсифікація інвестиційних ризиків. «Економічні науки». Серія «Облік і фінанси». 2013. Випуск 10 (37). С. 21–26.
3. Кирилюк Є. М., Руденко М. В., Гаряга Л. О., Дзямулич М. І. Суспільні ефекти цифрової трансформації економіки України. *Вісник Черкаського національного університету*. Серія «Економічні науки». 2023. № 27(1-2). С. 98–104.
4. Патута М., Шматковська Т. Особливості бухгалтерського обліку в умовах воєнного стану в Україні. *Галицький економічний вісник*. 2022. № 4 (77). С. 53–63.
5. Патута М., Шматковська Т. Особливості використання та реєстрації РРО та ПРРО в системі розвитку сучасних інформаційно-комунікаційних технологій. *Галицький економічний вісник*. 2023. № 2(81). С. 58–70.
6. Чалюк, Ю. О. Імплементация в Україні європейських соціальних стандартів. *Економічні студії*. 2019. № 3(25). С. 173–177.
7. Чалюк Ю. О. Особливості соціальної політики ЄС. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. Серія «Економічні науки». 2014. № 5(1). С. 115–118.
8. Чалюк Ю. О. Соціальні послуги в умовах соціалізації глобальної економіки: теорія та практика : монографія. Київ : КНЕУ, 2022. 320 с.
9. Dziamulych M. Assessment of the level of digitalization of the regional business environment. *Polish-Ukrainian borderland as an area of transformation* / sc. editor.: A. Miszczuk, O. Shubalyi. Liublin, 2025. P. 291–307.
10. Dovhanyk N. M., Chaliuk Y. O. International non-governmental organizations and social responsibility. *The scientific heritage*. 2017. Vol. 8(8). Pp. 39–42.
11. Rozskazov A. G., Chaliuk Y. O., Anishchenko V. O., Smal I., Matviichuk O. Global socioeconomic implications of the Russia-Ukraine War. *Economy and Society*. 2022.
12. Yakubiv V., Sodoma R., Shmatkovska T., Dziamulych M., Brodska I. Digitalization of Payment Systems in Ukraine. *International Journal of Recent Technology and Engineering*. 2020. Vol. 8(5). P. 4590–4596.
13. Yatsukh O., Demchenko I., Ilnytskyy D., Tsap V., Shmatkovska, T. Management of banking innovations in the conditions of digitalization. *AD ALTA: Journal of Interdisciplinary Research*. 2021. Vol. 11. Special issue XVII. P. 123–127.

REFERENCES:

1. Dziamulych M. I. (2011) Osoblyvosti strakhuvania investytsiinykh proektiv v umovakh nestabilnosti finansovykh rynkiv [Peculiarities of insurance of investment projects in conditions of instability of financial

markets]. *Ekonomichnyi forum*, vol. 1, pp. 185–189. (in Ukrainian).

2. Dziamulych M. I., Chyzh N. M. (2013) Strakhuvania investytsiy ta dyversyfikatsiia investytsiinykh ryzykiv [Investment insurance and diversification of investment risks]. *"Ekonomichni nauky". Seria "Oblik ta finansy"*, vol. 10(37), pp. 21–26 (in Ukrainian).

3. Kyryliuk E. M., Rudenko M. V., Gariaga L. O., Dziamulych M. I. (2023) Suspilni efekty tsyfrovoi transformatsii ekonomiky Ukrainy [Social effects of digital transformation of the economy of Ukraine]. *Bulletin of the Cherkasy National University. Series "Economic Sciences"*, vol. 27(1-2), pp. 98–104 (in Ukrainian).

4. Patuta M., Shmatkovska T. (2022). Osoblyvosti bukhhalterskoho obliku v umovakh voiennoho stanu v Ukraini [Peculiarities of accounting under martial law in Ukraine]. *Galytskyi ekonomichnyi visnyk*, vol. 4(77), pp. 53–63 (in Ukrainian).

5. Patuta M., Shmatkovska T. (2023). Osoblyvosti vykorystannia ta reiestratsii RRO ta PRRO v systemi rozvytku suchasnykh informatsiino-komunikatsiinykh tekhnolohii [Features of the use and registration of RST and PRST in the system of development of modern information and communication technologies]. *Galytskyi ekonomichnyi visnyk*, vol. 2(81), pp. 58–70 (in Ukrainian).

6. Chaliuk Yu. O. (2019). Implementatsiia v Ukraini evropeiskykh sotsialnykh standartiv [Implementation of european social standards in Ukraine]. *Ekonomichni studii*, vol. 3(25), pp. 173–177 (in Ukrainian).

7. Chaliuk Y. O. (2014). Osoblyvosti sotsialnoi polityky ES [Features of EU social policy]. *Naukovyi visnyk Khersonskoho derzhavnoho universytetu. Seria "Ekonomichni nauky"*, vol. 5(1), pp. 115–118 (in Ukrainian).

8. Chaliuk Yu. O. (2022). Sotsialni poslugy v umovakh sotsializatsii globalnoi ekonomiky: teoriia ta praktika [Social services in the conditions of socialization of the global economy: theory and practice]. Kyiv : KNEU (in Ukrainian).

9. Dziamulych, M. (2025). Assessment of the level of digitalization of the regional business environment. In: Miszczuk, A., Shubalyi, O. *Polish-Ukrainian borderland as an area of transformation*. Liublin, pp. 291–307.

10. Dovhanyk N. M., Chaliuk Y. O. (2017). International non-governmental organizations and social responsibility. *The Scientific Heritage*, vol. 8(8), pp. 39–42.

11. Rozskazov A. G., Chaliuk Y. O., Anishchenko V. O., Smal, I., Matviichuk O. (2022). Global socioeconomic implications of the Russia-Ukraine War. *Economy and Society*.

12. Yakubiv, V., Sodoma, R., Shmatkovska, T., Dziamulych, M., & Brodska, I. (2020). Digitalization of Payment Systems in Ukraine. *International Journal of Recent Technology and Engineering*, vol. 8(5), pp. 4590–4596.

13. Yatsukh, O., Demchenko, I., Ilnytskyy, D., Tsap, V., & Shmatkovska, T. (2021). Management of banking innovations in the conditions of digitalization. *AD ALTA: Journal of Interdisciplinary Research*, vol. 11, special issue XVII, pp. 123–127.